

ISSN 2521-1366 (Online), ISSN 2415-802X (Print)

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра івент-індустрій, культурології та музеєзнавства

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ

***Альманах
наукового товариства «Афіна»
кафедри культурології та музеєзнавства***

Випуск 22

Засновано у 2003 році

Рівне – 2023

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ: Альманах наукового товариства «Афіна» кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства. Вип. 22 / За ред. проф. В.Г. Виткалова. Рівне : РДГУ, 2023. 114 с.

Головний редактор:

Виткалов С.В. – доктор культурології, професор, професор кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства РДГУ

Редакційна колегія:

- Чміль Г.П.** – доктор філософських наук, професор, дійсний член (академік) Національної академії мистецтв України, директор Інституту культурології Національної академії мистецтв України (голова редколегії)
- Афоніна О.С.** – доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри академічного і естрадного вокалу та звукорежисури, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв (Україна);
- Виткалов В.Г.** – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства РДГУ (заступник головного редактора, відповідальний секретар)
- Випих-Гавронська А.** – доктор мистецтвознавства (габітований), професор, проректор відділу розвитку Академії ім. Я. Длугоша (Польща)
- Курдина Ю.М.** – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії, музеєзнавства і культурної спадщини, Національний університет «Львівська політехніка» (Україна)
- Петрова І.В.** – доктор культурології, професор, завідувач кафедри івент-менеджменту та індустрії дозвілля, Київський національний університет культури і мистецтв
- Єфіменко А.Г.** – доктор мистецтвознавства, професор Українського Вільного університету (Мюнхен, Німеччина)
- Пелех Ю.В.** – доктор педагогічних наук, професор, проректор із науково-педагогічної та навчально-методичної роботи РДГУ
- Потанчук Т.В.** – доктор педагогічних наук, професор, Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка (Україна)
- Постоловський Р.М.** – кандидат історичних наук, професор, ректор РДГУ
- Сабадаш Ю.С.** – доктор культурології, професор, завідувачка кафедри культурології та інформаційної діяльності Маріупольського державного університету (Київ)

Рецензент:

Гончарова О.М. – доктор культурології, професор, професор кафедри музеєзнавства і пам'яткознавства Київського національного університету культури і мистецтв

Науковий редактор і упорядник випуску – **проф. Виткалов В.Г.**

Видання зареєстровано ISSN International Centre (Paris, FRANCE): ISSN 2521-1366 (Online), ISSN 2415-802X (Print)

Видання індексується: Index Copernicus (Польща), Google Scholar, Cosmos (США) та Research Gate, Research Bible (Німеччина); СЕЕОЛ; Cite factor; European Reference Index for the Humanities (ERIH), Збірник поданий на порталі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в інформаційному ресурсі «Наукова періодика України».

Редакція не завжди поділяє точку зору автора. За точність наведених цитат, імен, прізвищ, дат відповідальність несуть автори.

Друкується за рішенням вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 9 від 26 жовтня 2023 р.)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації, серія КВ № 15561-4033 Р. Зареєстровано Міністерством юстиції України, наказ № 1489/5 від 18.08.2009 р.

**A REALISTIC FORM OF REPRODUCTION IN THE SIGN-SYMBOLIC SYSTEM OF THE WORK OF
FEDOR KRYCHEVSKY («LIFE» TRIPTYCHES)****Chernyushok Olga** – candidate of pedagogical sciences, associate professor, associate professor of the department fine and decorative arts, Rivne State Humanities University, Rivne

The theoretical foundations of the formation of the author's vision of the idea of image creation, the search for a national form of expression by the Ukrainian artist Fyodor Krychevskyi, using the example of the triptych "Life" (1927), are considered. The retrospect of the influence of aspects and factors that have acquired their concrete embodiment as a result of the artist's search for the compositional structure of the work of art is studied. Connections with the practical search for form formation by representatives of "Modern" art in Europe at the beginning of the 20th century were revealed. This influence was manifested both at the level of mental construction and within the limits of intuitive self-expression. Attention is focused on the role of formal means in F. Krychevsky's plastic interpretation of the compositional structure of the work. At the same time, attention is focused on the resolution of one of the most fundamental concepts, such as synthesis in visual arts in relation to the national form, in the current period of the development of fine art. This made it possible to find a connection between the worldview of the author and the choice of stylistically perfect compositional techniques for that time, which allowed the artist to achieve the iconic and symbolic sound of the work. The need for further research into the compositional formation of the modern search for a national form in art, based on the realities of life and the struggle for the affirmation of the cultural and artistic values of the Ukrainian people, is determined.

Key words: formation, transformation, components, sign and symbolic system, compositional structure, decorativeness.

UDC 75.03(477) «18/19» (092)**A REALISTIC FORM OF REPRODUCTION IN THE SIGN-SYMBOLIC SYSTEM OF THE WORK OF
FEDOR KRYCHEVSKY («LIFE» TRIPTYCHES)****Chernyushok Olga** – candidate of pedagogical sciences, associate professor, associate professor of the department fine and decorative arts, Rivne State Humanities University, Rivne

The urgency of the problem. It is relevant to study the process of transformation of the author's idea of form creation by the Ukrainian artist Fyodor Krychevsky into a sign-symbolic compositional structure using the example of the triptych «Life», which reflects the search for a national form in the fine art of Ukraine in the 20s-30s of the 20th century and is consonant with the expression of tragic events in modern Ukraine.

The methodology of the scientific research of this problem requires a comprehensive approach, which implies taking into account all aspects, features and factors that directly or indirectly affect the consideration of the process of formation and its transformation into the artistic idea of the author. Therefore, a comparative-historical analysis was used, a structural approach aimed at understanding the internal connections between components (color, rhythm, line) in a complete system. Phenomenological – analysis of the work through its sensory perception by the viewer.

Scientific novelty. The process of transforming the author's vision into a sign-symbolic compositional structure is considered using the example of the triptych "Life" by F. Krychevsky.

Practical significance. The provisions and conclusions of this study can be used in the preparation of educational programs for artistic and professional disciplines, educational and methodological instructions, as additional materials for lecture courses on the history of Ukrainian fine arts and cultural studies, as well as for the preparation of new scientific investigations.

Key words: formation, sign-symbolic structure, components, composition, decorativeness.

Надійшла до редакції 02.04.2023 р.

УДК 741.52:82-91]:7.03'02'06-047.84(520)**МАНІА ЯК СИНТЕЗ ТРАДИЦІЙНОГО І СУЧАСНОГО ЯПОНСЬКОГО МИСТЕЦТВА**

Близнюк Лілія Володимирівна – здобувачка в/о групи 501-ФОМ факультету філології, психології та педагогіки, Національний університет «Полтавська політехніка ім. Ю. Кондратюка», м. Полтава
<https://orcid.org/0009-0002-7993-3163>
lilia.blizniuk@gmail.com

Зіненко Тетяна Миколаївна – кандидат мистецтвознавства, доцент Національного університету «Полтавська політехніка ім. Юрія Кондратюка», м. Полтава
<https://orcid.org/0000-0002-0140-0802>
tezinenko@gmail.com

Матвійчук Наталія Володимирівна – ст. викладач кафедри образотворчого мистецтва Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава
<https://orcid.org/0009-0003-3052-434X>
natalimja@ukr.net

Досліджується вплив традиційної японської культури на розвиток манги та вирішує питання її глобальної популярності. Розглянуто такі аспекти як використання історичних подій, японської міфології та фольклору у символіці та сюжетах манги, а також вплив синтоїзму, буддизму та звичаїв Японії як чинників, що залишили свій відбиток на змісті манги. Проаналізовано значення, яке мали особливості японської мови та традиційне мистецтво країни для формування візуального стилю і структури манги. Виявлено прийоми, що застосовуються авторами манги для створення своїх робіт. Наведено приклади впливу манги на різні сфери життя суспільства та перспективи її розвитку як форми масової культури, що вимагає подальших досліджень у цій галузі. Проведена робота розширює уявлення про мангу, визначаючи її як культурний синтез, що поєднує багатовікову традицію і сучасну творчість, створюючи унікальний та впливовий жанр наративного мистецтва.

Ключові слова: манга, наративне мистецтво, японська культура, поп-культура.

Постановка проблеми та її актуальність. Манга є невід'ємною частиною японської культури вже понад 70 років і становить значну частку друкованих матеріалів Японії та має величезний вплив на різні аспекти сучасної поп-культури й економіки країни. В наш час популярність манги у світовому масштабі є феноменальною, через що постає питання її цінності у мистецькому плані. Манга спирається на багатовікові мистецькі традиції Японії та американські комікси другої пол. ХХ ст., перетворюючи набуті навички ілюстрації та сучасного оповідання в унікальну форму наративного мистецтва, що поєднує в собі як графічне мистецтво, так і її як форму літератури. Понад півстоліття розвитку та глобальне розповсюдження країнами світу свідчить про культурну значущість манги, але при цьому вона залишається величезним мало дослідженим пластом сучасного мистецтва в українському науковому середовищі.

Дослідження та публікації. Дослідження манги та її впливу на суспільство, культуру і мистецтво є достатньо новим напрямом серед дослідників, утім і тут є свої напрацювання.

Ф. Шодт, перекладач та письменник, присвятив свої книги «Manga! Manga!» та «Dreamland Japan» японським коміксам. Особливої уваги заслуговують розділи, в яких він описує конкретних художників манги, які, на його думку, втілюють конкретний жанр, унікальний для манги. «Manga: Sixty Years of Japanese Comics» – це розважальна енциклопедія 2004 року, написана Полом Граветтом, яка є ілюстрованим вступом для ознайомлення з історією розвитку та розмаїттям манги від 1945 р. до сьогодення. Серед дослідників даної теми слід виділити Г. Маккарті, яка співпрацювала з Дж. Клементсом у створенні «The Anime Encyclopedia» (2001 р.) та є авторкою численних наукових досліджень у сфері аніме та манги. Однак розуміння глобального сприйняття та впливу манги на культурне середовище залишається складною галуззю дослідження, що постійно розвивається. Утім, науковці продовжують робити свій внесок у цю галузь, розглядаючи невирішені питання та досліджуючи нові шляхи для розуміння духовного світу манги.

Провідним надзавданням автора є ознайомлення та різностороннє дослідження манги, включаючи її формування під впливом японської культури, визначення характерних рис манги як окремого жанру, її місце в мистецтві та вплив на сучасну поп-культуру.

Стаття розглядає історичні, національні, естетичні та лінгвістичні засади розвитку манги як важливої культурної складової; надано визначення основних характеристик манги як жанру наративного мистецтва, включаючи її структуру, стиль та риси композиційної побудови. *Метою роботи* є підкреслити важливість манги серед видів сучасного мистецтва та виявити можливі перспективи розвитку цього жанру як форми мистецтва та масової культури.

Виклад основного матеріалу. На популярному рівні мангу можна було охарактеризувати як японський чорно-білий комікс, однак те, наскільки сильно вона виділяється серед коміксів інших країн, змушує визнати її як окремий жанр та культурний феномен. Вона є видом наративного мистецтва, де оповідь ведеться за допомогою послідовного поєднання спеціальних панелей (кадрів), що поєднують текстові та візуальні елементи. Манга становить значну частку в книговидавництві Японії, а дохід, який вона приносить країні, з кожним роком б'є нові рекорди на ринку [12]. Вплив манги давно вийшов за межі розваг і поширився на різні аспекти японського життя та культури [3].

Починаючи з ХХІ ст. манга стала надзвичайно різноманітною не лише в жанровому, а й художньому плані. Вона є важливою частиною японської культури та ідентичності, а її творці, мангаки, мають змогу транслювати як традиції та цінності Японії, так і власний художній стиль та майстерність володіння графікою. Манга охоплює різноманіття стилів, від деталізованих і реалістичних до мінімалістичних, абстрактних або по-дитячому примітивних. Її жанри охоплюють широкий спектр наукового пошуку, включаючи сучасну літературу та кінематограф, що може задовольнити аудиторію будь-якого віку. Кожен жанр може мати власні художні умовності та графічну мову, що дає художникам простір для експериментів із різними стилями та техніками.

Мангаки мають повну творчу свободу обирати прийоми, які найкраще розкриють їхні історії та особисте бачення. Вони використовують панелі, що розділяють сторінку на довільні частини, – їх розташування та композиція допоміжних елементів має вирішальне значення для передачі сюжету та настрою. Художники використовують різні техніки, зокрема «великі плани», «широкі кадри» та динамічні ракурси, щоб створити візуальне враження та зацікавити читачів до відслідковування розвитку історії. Зазвичай зображення в манзі чорно-біле; у кольорі можуть виходити лише спеціальні видання або окремі нечисленні роботи.

Діалог у манзі представлений переважно у вигляді мовних бульбашок або мовних хмаринок (англ. speech balloons/speech bubbles), що передають мовлення або думки персонажів. Їх форма, розмір і стиль надає інформацію щодо тону та інтенсивності мовлення (вони можуть бути круглі, квадратні, з гострими краями тощо). Шрифти також підбираються відповідно настрою та стилю історії, іноді використовуються складні каліграфічні шрифти для драматичного ефекту [1].

До характерних рис оповіді можна віднести унікальну візуальну мову, що включає символи, позначки та невербальні підказки у вигляді жестів й міміки для передачі емоцій, думок і дій персонажів. Художники активно використовують мову тіла та карикатурні прийоми, щоб дати читачу можливість зрозуміти стан персонажів без використання слів або для створення гумористичного ефекту. У зв'язку з особливостями японської писемності, манга читається справа наліво, а панелі з розвитком дій рухаються з правого верхнього кута до лівого нижнього. Японська мова має певні нюанси та характерні риси, які роблять її унікальною, але не можуть перекладатися безпосередньо іншими мовами. Перекладачі часто змушені надавати примітки або пояснення, щоб допомогти неамериканським читачам зрозуміти гру слів або тон діалогу.

По-перше, розмовна японська має складну систему ввічливості, що включає в себе вживання різних приставок, форм слів і виразів у залежності від статусу і стосунків між співрозмовниками. Ця система виражається у ввічливих суфіксах та певних формах граматики, відповідників яких, частіше за все, немає у мові перекладу. Існує багато рівнів мовлення, що відрізняються способами вираження поваги або близькості. Те, як персонажі говорять у манзі, може розкрити їхню особистість чи походження. Наприклад, мова персонажа може бути офіційною, невимушеною або діалектною, що відображає його ставлення до інших, характер або соціальний статус.

По-друге, японська писемність має три системи письма – канджі (ієрогліфи, які можуть означати певне слово або вираз), хірагана (використовується для запису слів, що не мають відповідних канджі) та катакана (для запису іноземних слів і власних назв; для передачі звукових ефектів у письмі), тому мангаки часто користуються багатозначністю японських ієрогліфів, тлумачення яких залежить від контексту, що надає певним словам та виразам справжнього символізму. Японська мова має багато омонімів, які можуть мати однаковий вигляд або вимову, але різний зміст, що може змінювати реакцію читача або навіть зміст сюжету. Вищезгадані нюанси неможливо перекласти багатьма мовами, тому перекладачі часто додають пояснювальний текст або сторінки з тлумаченням та наданням додаткової інформації, щоб читач не втратив оригінальний сенс сприйняття [2].

Таким чином, мова та письмо є невід'ємною частиною манги, що мають певний вплив на її структуру та зовнішній вигляд. Нюанси написання манги включають різноманітні ключові елементи, здатні впливати на загальне враження читача, від візуальних підказок і оформлення тексту до гри слів використання специфічних особливостей мови.

Манга тісно переплетена з японською культурою і відіграє значну роль у формуванні та відображенні різних аспектів японського суспільства та менталітету. Вона часто черпає натхнення в традиційних японських видах мистецтва, таких як укійо-е (ксилографія), сумі-е (живопис тушшю) та каліграфія. Культурний вплив проявляється у використанні ліній, мазків пензля і композиції: мангаки адаптують ці традиційні техніки для сучасної оповіді, що призводить до злиття старого і нового.

У способі викладу історії в манзі можна відстежити традиційні японські форми оповіді, зокрема вплив театру кабуки та драми ракуго (комічної оповіді), що помітно в темпі, драматичній напрузі та взаємодії персонажів. Варто зазначити, що якісні манги часто мають багатопланову розповідь, довготривалі сюжети та складних, емоційно реалістичних персонажів.

Манга виступає як своєрідний засіб збереження культури, за допомогою якого аспекти історії, звичаїв та цінності Японії можуть бути передані майбутнім поколінням або представлені іноземцям. У них часто зображується повсякденне життя, ритуали, церемонії та традиції. Історична манга, наприклад, дає читачам уявлення про стародавні японські звичаї та підтримує інтерес до минулого Японії, але при цьому мангаки не обмежуються історією своєї країни при роботі з цим жанром. Історичний жанр поєднує візуальний засіб оповіді манги з багатими історичними наративами для створення захопливих та інформативних творів, фокусуючись на переказі, переосмисленні чи дослідженні різних відрізків часу,

періодів та постатей. Історична манга охоплює велике коло історичних подій, від стародавньої Японії та епохи феодалних самураїв до більш нових, таких як Друга світова війна чи Реставрація Мейджі. Часто в історичних мангах центральними персонажами є відомі постаті минулих часів, що дає уявлення про їхнє життя, боротьбу або внесок. Для того, щоб точно відтворити час і місце, мангаки заглиблюються в культурний, соціальний та політичний контекст зображуваного періоду, щоб дати людям глибше зрозуміти звичаї, традиції та ідеологію певного часу. Серед відомих прикладів японської історичної манги – «Vagabond» (яп. バガボンド) Такехіко Іноуе, що є переказом життя легендарного самурая Міямото Мусаші в період Едо; «Hadashi no Gen» (яп. はだしのゲン) – історія, заснована на власному досвіді автора, Кейджі Накадзави, що розповідає про хлопчика, який вижив після атомного бомбардування Хірошіми. З іншого боку, у той час як деякі творці історичні манги прагнуть до історичної достовірності, інші вирішують взяти повну творчу свободу, щоб розповісти більш драматичну або фантастичну історію, додаючи до сюжету своїх героїв чи події. Баланс між історичною точністю та вигадкою варіюється від твору до твору. Прикладом є манга Фумі Йошінагі «Ōoku» (яп. 大奥) – альтернативна історія Японії періоду Едо, в якій склалося матриархальне суспільство з жінкою-шьогуном. Історична манга може слугувати освітнім інструментом, знайомлячи читачів з історичними подіями у цікавий та доступний спосіб, що може викликати зацікавлення і заохотити до подальшого вивчення предмету. Вона також може нести в собі повідомлення, які стосуються сучасних проблем, проводячи паралелі між історичними фактами та сучасним суспільством. Автори багатьох манг дуже уважно ставляться до точного відтворення культурного та історичного контексту певного періоду. На сторінках манги часто можна зустріти такі деталі, як національний одяг, кухню, звичаї та ритуали, а також традиційні форми японського мистецтва: архітектура, каліграфія, танці, бойові мистецтва і театр. Майже класичним стало зображення японських фестивалів та свят, якому присвячується один із розділів книги (якщо це дозволяє жанр). Любов та повага японців до своєї культури простежується в сюжеті та ілюстраціях, що додає історіям глибини та автентичності. Хоча персонажі та їхні емоції займають центральне місце в манзі, фонове мистецтво також є важливим аспектом (рис. 1). Детальний і добре промальоване тло може покращити загальну атмосферу твору, а декорації та архітектура в манзі часто використовуються для відображення контексту історії. Художники приділяють особливу увагу деталям, коли малюють тло: складні міські пейзажі, природні ландшафти, інтер'єри будівель і навіть повсякденні предмети вжитку часто зображуються з ретельністю та філігранністю. Баланс між реалізмом і фантазією при відтворенні локацій, взаємодія персонажів з оточенням та емоційний вплив місця дії грає важливу роль для сприйняття твору.

Рис. 1. Уривок з манги «Vagabond» Такехіко Іноуе. Т/ 26, розділ 225, с. 10–11.

Світ природи є вічною темою як у традиційному японському мистецтві, так і в манзі. Мангаки слідуєть цьому звичаю, зображуючи пейзажі, пори року та природні елементи у дивовижних

деталях, передаючи суть японського сприйняття природи. Сезонні зміни, природні явища та світ флори і фауни мають особливий символізм та естетичність для японців. Зображення природи може викликати у читачів такі емоції як спокій, захоплення або страх, а емоційний резонанс зі сценами природи може глибоко пов'язати читачів з історією. Тло манги є невід'ємним елементом оповіді, яке використовується для передачі інформації.

Мангаки часто черпають натхнення з фольклору та міфології Японії, знайомлячи читачів із давніми історіями, легендами та міфічними істотами, що робить їх актуальними для сучасної аудиторії. Ці елементи можуть забезпечити багатий сюжетний матеріал, культурну глибину та фантастичну атмосферу. За допомогою адаптації відомих міфів, легенд та народних казок у мангах переосмислюються оригінальні історії в унікальний та творчий спосіб. На сторінках манги зустрічаються різноманітні створіння: камі, юреї, кіцуне, танукі, оні та багато інших йокаїв – надприродних істот або духів. Ці істоти можуть взаємодіяти з людськими персонажами і бути як доброзичливими, так і небезпечними. Автори часто вигадують власні міфічні світи з богами та магічними істотами, черпаючи натхнення з існуючих міфів різних народів. Міфи часто досліджують теми моралі, долі та наслідків людських вчинків. Ці теми використовуються в мангах для створення складних моральних дилем і конфліктів, збагачення культурними елементами та символізмом.

Японська релігія з її багатим поєднанням синтоїзму, буддизму та інших духовних вірувань, часто має своє відображення у манзі [5]. Синтоїстські святині, традиційні церемонії та релігійні символи (ворота торі, квіти лотоса, буддійські статуї та талісмани) посилюють духовну атмосферу історії. Такі поняття буддизму як карма, реінкарнація та медитація, можуть бути включені в сюжетні лінії або навіть стати основою ідеї твору (наприклад, як у манзі Харуко Ічікаві «Hōseki no Kuni» (яп. 宝石の国), сюжет якої присвячений поняттю нірвани). Спираючись на вчення синтоїзму та буддизму, в деяких мангах можна дослідити етичні та моральні питання, зіткнутися з такими проблемами як цінність життя, наслідки дій та пошук просвітлення. Іноді мангаки можуть застосовувати релігійні теми для критики чи аналізу суспільства і людської поведінки. Важливо зазначити, що манга може підходити до японської релігії з різних точок зору: від глибоко духовної та шанобливої до більш фантастичної чи сатиричної. Свобода та різноманітність манги дозволяє багатогранні інтерпретації та дослідження релігійних тем у межах оповіді.

У наші дні манга часто слугує платформою для соціальних коментарів та критики. Вона може торкатися сучасних проблем, таких як політика, гендерні ролі та суспільний тиск, спонукаючи людей до рефлексії. Автори мають можливість нести важливі повідомлення завдяки популярності цього жанру нарративного мистецтва. Це може заохотити до читання людей, які, можливо, не є завзятими читачами традиційної літератури. Манга відіграла значну роль у формуванні молодіжної культури в Японії та за її межами: вона впливає на моду, музику та інтереси людей. Вона продовжує формувати та відображати суспільство у багатьох аспектах. Манга також сприяла культурному обміну між Японією та іншими країнами, познайомила зарубіжних читачів із японською культурою, традиціями та цінностями.

Мангаки постійно розвиваються та вдосконалюють свої стилі, і багато хто з них стає знаковими постатями у світі, відомими завдяки своєму унікальному мистецькому внеску. Серед відомих художників манги можна виділити Хаяо Міядзакі, найбільш відомого завдяки своїй роботі в режисурі та анімації; Хірохіко Аракі, який завдяки своєму унікальному стилю співпрацював і з брендами Gucci, Balenciaga, Mercedes-Benz, брав участь у виставці в Луврі (The Louvre invites the comics, 2009) [13]; Ейїчіро Оду, автора найбільш продаваної манги в історії та найбільш продаваною серією коміксів – «One piece» [14]. Вплив манги на поп-культуру, її поширення на індустрію анімації, кіно, мистецтва, моди та музики перетворює її розповсюдження в глобальне явище.

В останні роки манга отримала визнання як форма образотворчого мистецтва – виставки відомих мангак проходять у музеях і галереях по всьому світу: UAAAAA!!! MANGA, MAK (Museum of Applied Arts), Vienna 2005 [15]; The Eiichiro Oda-Supervised One Piece Exhibition: One Piece of Original Art x Video x Experience (尾田栄一郎監修 ONE PIECE展 ~原画x映像x体感のワンピース), The Mori Arts Center Gallery, Tokyo, 2012 [16]; Hirohiko Araki JoJo Exhibition: Ripples of Adventure (荒木飛呂彦原画展 JOJO 冒険の波紋), The National Art Center, Tokyo, Japan, 2018[17]; The Citi Exhibition: Manga, the British Museum, London, 2019 [18].

Багато сучасних японських митців зазнали впливу візуальної мови манги, що призвело до поєднання японської поп-культури та класичних видів мистецтва у сучасних інтерпретаціях. Наприклад, Такаші Муракамі, Маріко Морі та Йошітомо Нара.

Висновки. Манга продовжує розвиватися як вид мистецтва, її автори розширюють межі та експериментують із новими стилями та техніками. Сьогоднішні інновації роблять мангу популярною галуззю, що зберігає свій зв'язок із культурною спадщиною Японії. Розуміння того як манга

адаптується для різних ринків і як вона зберігає свою культурну ідентичність, є важливою сферою дослідження. Під час роботи було описано культурні, мистецтвознавчі, історичні та лінгвістичні аспекти формування манги як окремого жанру японського мистецтва. Манга спирається на багаті мистецькі традиції Японії, менталітет та світогляд японців, адаптуючи все це для сучасного способу оповідання історій та художнього самовираження її творців.

Вивчення історичного розвитку манги та її зв'язків із традиційними японськими формами мистецтва й надалі залишається обширною сферою для дослідження. Залучення для досліджень таких галузей, як історія мистецтва, література, культурологія, психологія тощо, може забезпечити комплексне розуміння впливу манги на суспільство. Перспективним також є напрям вивчення крос-культурних адаптацій. Порівняльні дослідження, що протиставляють мангу іншим формам графічного оповідання, зокрема комікси, можуть пролити світло на те, що робить мангу унікальною.

Перспективи наукових досліджень манги продовжують розширюватися, оскільки її вплив пронизує різні аспекти світової культури. Дослідники можуть зробити значний внесок у розуміння цього динамічного та багатогранного медіа.

Список використаної літератури

1. Цапів А.О. Конструювання графічних наративів (коміксів) (на матеріалі графічних текстів циклу Fables) *Science and Education a New Dimension. Philology*, VIII (68), Issue : 226, 2020. Apr. С. 50–55.
2. Комарницька Т.К., Комісаров К.Ю. Сучасна японська літературна мова: теоретичний курс: в 2 т. Т. 1. Київ : Вид. дім Дмитра Бурого, 2012. 320 с.
3. Alt M. *Pure Invention: How Japan's Pop Culture Conquered the World*. Crown, 2020. 368 с.
4. Clements J., McCarthy H. *The Anime Encyclopedia, 3rd Revised Edition: A Century of Japanese Animation*. Stone Bridge Press, 2015. 1160 с.
5. Earhart H.B. *Japanese religion, unity and diversity (5th Edition)*. Cengage Learning, 2013. 312 с.
6. Gravett P. *Manga: Sixty Years of Japanese Comics*. United Kingdom: Laurence King Publishing, 2004. 176 с.
7. Kern A.L. *Manga from the Floating World: Comicbook Culture and the Kibyōshi of Edo Japan, Second Edition*. Harvard University Asia Center, 2019. 606 с.
8. Petersen R.S. *Comics, and Manga, graphic novels: a history of graphic narratives*. Praeger, 2010. 304 с.
9. Schodt L.F. *Manga! Manga!: The World of Japanese Comics*. Kodansha International, 2013. 260 с.
10. Schodt L.F. *Dreamland Japan*. Berkeley, California : Stone Bridge Press, 2011. 360 с.
11. Varley P. *Japanese Culture (4 th Edition)*. University Of Hawai'i Press, 2000. 401 с.
12. 'Japan's Comic Sales Estimated at a Record ¥677 Billion in 2022', *Nippon.com*, 7 April 2023, accessed 23 October 2023, <https://www.nippon.com/en/japan-data/h01625/>.
13. '「ジョジョの奇妙な冒険」作者・荒木飛呂彦先生を解説！作品や年齢など', *Abema Times*, 6 September 2022, accessed 23 October 2023, [^https://times.abema.tv/articles/-/10030588^](https://times.abema.tv/articles/-/10030588).
14. David Denis, 'The 15 Richest Mangaka In Japan, Ranked', *CBR*, 23 June 2023, accessed 23 October 2023, [^https://www.cbr.com/richest-japanese-mangaka-ranked/](https://www.cbr.com/richest-japanese-mangaka-ranked/).
15. 'UAAAAA!!! MANGA On the Aesthetics of a Trash Culture', *MAK*, 2005, accessed 23 October 2023, [^https://www.mak.at/en/program/exhibitions/uaaaaa_manga^](https://www.mak.at/en/program/exhibitions/uaaaaa_manga).
16. 古川幹夫, '尾田栄一郎監修 ONE PIECE 展 ~原画×映像×体感のワンピース', *森アートセンターギャラリー*, 20 March 2011, accessed 23 October 2023, [^https://www.museum.or.jp/report/128^](https://www.museum.or.jp/report/128).
17. '荒木飛呂彦原画展 JOJO 冒険の波紋', *Tansheisha*, August 2018, accessed 23 October 2023, [^https://www.tanseisha.co.jp/works/detail/61856^](https://www.tanseisha.co.jp/works/detail/61856).
18. 'A graphic world where art and storytelling collide in the largest exhibition of manga ever to take place outside of Japan', *the British Museum*, 2019, accessed 23 October 2023, [^https://www.britishmuseum.org/exhibitions/manga^](https://www.britishmuseum.org/exhibitions/manga).

References

1. Tsapiv A.O. *Konstruiuvannia hrafichnykh naratyviv (komiksiv) (na materiali hrafichnykh tekstiv tsykladu Fables)* [Construction of graphic narratives (comics) (based on graphic texts of the Fables cycle)]. *Science and Education a New Dimension. Philology*, VIII (68), Issue, 2020. 226. 50-55 [in Ukrainian].
2. Komarnytska T.K., Komisarov K.Y. *Suchasna yaponska literaturna mova: teoretychnyi kurs*. [Modern Japanese literary language: a theoretical course] (Vol. 1). Kyiv : Vydavnychiy dim Dmytra Buraho, 2012. 320 p. [in Ukrainian].
3. Alt M. *Pure Invention: How Japan's Pop Culture Conquered the World*. Crown, 2020. 368 p.
4. Clements J., McCarthy, H. *The Anime Encyclopedia, 3rd Revised Edition: A Century of Japanese Animation*. Stone Bridge Press, 2015. 1160 p.
5. Earhart H.B. *Japanese religion, unity and diversity (5th Edition)*. Cengage Learning, 2013. 312 p.
6. Gravett P. *Manga: Sixty Years of Japanese Comics*. United Kingdom : Laurence King Publishing, 2004. 176 p.
7. Kern Adam, L. *Manga from the Floating World: Comicbook Culture and the Kibyōshi of Edo Japan, Second Edition*. Harvard University Asia Center, 2019. 606 p.
8. Petersen R.S. *Comics, and Manga, graphic novels: a history of graphic narratives*. Praeger, 2010. 304 с.

9. Schodt L.F. *Manga! Manga!: The World of Japanese Comics*. Kodansha International, 2013. 260 p.
10. Schodt L.F. *Dreamland Japan*. Berkeley, California: Stone Bridge Press. 2011. 360 p.
11. Varley P. *Japanese Culture (4th Edition)*. University Of Hawai'i Press, 2000. 401 p.
12. 'Japan's Comic Sales Estimated at a Record ¥677 Billion in 2022', *Nippon.com*, 7 April 2023, accessed 23 October 2023, [^https://www.nippon.com/en/japan-data/h01625/](https://www.nippon.com/en/japan-data/h01625/).
13. '「ジョジョの奇妙な冒険」作者・荒木飛呂彦先生を解説！作品や年齢など', *Abema Times*, 6 September 2022, accessed 23 October 2023, [^https://times.abema.tv/articles/-/10030588](https://times.abema.tv/articles/-/10030588).
14. David Denis, 'The 15 Richest Mangaka In Japan, Ranked', *CBR*, 23 June 2023, accessed 23 October 2023, [^https://www.cbr.com/richest-japanese-mangaka-ranked/](https://www.cbr.com/richest-japanese-mangaka-ranked/).
15. 'UAAAAA!!! MANGA On the Aesthetics of a Trash Culture', *MAK*, 2005, accessed 23 October 2023, [^https://www.mak.at/en/program/exhibitions/uaaaaa_manga](https://www.mak.at/en/program/exhibitions/uaaaaa_manga).
16. 古川幹夫, '尾田栄一郎監修 ONE PIECE 展 ～原画×映像×体感のワンピース', *森アーツセンターギャラリー*, 20 March 2011, accessed 23 October 2023, [^https://www.museum.or.jp/report/128](https://www.museum.or.jp/report/128).
17. '荒木飛呂彦原画展 JOJO 冒険の波紋', *Tanseisha*, August 2018, accessed 23 October 2023, [^https://www.tanseisha.co.jp/works/detail/61856](https://www.tanseisha.co.jp/works/detail/61856).
18. 'A graphic world where art and storytelling collide in the largest exhibition of manga ever to take place outside of Japan', *the British Museum*, 2019, accessed 23 October 2023, [^https://www.britishmuseum.org/exhibitions/manga](https://www.britishmuseum.org/exhibitions/manga).

MANGA AS A SYNTHESIS OF TRADITIONAL AND CONTEMPORARY JAPANESE ART

Liliia Blyzniuk – student of group 501-FOM

of the Faculty of Philology, Psychology and Pedagogy of National University
«Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»

Zinenko Tetiana – PhD of Art, Associate professor
of National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»

Matviychuk Natalia – senior teacher of the Department of Fine Arts
of National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»

The article examines the influence of traditional Japanese culture on the development of manga and addresses the issue of its global popularity. This paper considers such aspects as the use of historical events, Japanese mythology and folklore in manga symbolism and plots, and the influence of Shintoism, Buddhism and Japanese customs as factors that left their mark on the content of manga. The article analyses the significance of Japanese language features and traditional Japanese art for the formation of the visual style and structure of manga. It describes the techniques used by manga authors to create their works. Examples of the impact of manga on various spheres of society and prospects for its development as a form of mass culture are given, which requires further research in this area. This work expands the understanding of manga, defining it as a cultural synthesis that combines centuries-old tradition and contemporary art, creating a unique and influential genre of narrative art.

Key words: manga, narrative art, Japanese culture, pop culture.

UDC 741.52:82-91]:7.03'02'06-047.84(520)

MANGA AS A SYNTHESIS OF TRADITIONAL AND CONTEMPORARY JAPANESE ART

Blyzniuk Liliia – student of group 501-FOM

of the Faculty of Philology, Psychology and Pedagogy of National University
«Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»

Zinenko Tetiana – PhD of Art, Associate professor
of National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»

Matviychuk Natalia – senior teacher of the Department of Fine Arts
of National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»

The aim of this paper is a comprehensive study of manga, including its formation under the influence of Japanese culture, the definition of the characteristics of manga as a separate genre, its place in art and its influence on contemporary pop culture.

Research methodology. The article examines the art historical, national, aesthetic and linguistic foundations of the development of manga as an important cultural component. The main characteristics of manga as a genre, including its structure, style and compositional features were described. The methods that influence the visual and semantic impact of manga were pointed out: the use of cultural elements, mythology and folklore of Japan, the principles of Shinto and Buddhism, attention to the background, landscapes and detailing of attributes during drawing.

Results. In the course of the paper, the aspects that make manga a separate genre of Japanese art were described. All of the above-mentioned factors in the formation of manga confirm that it is a synthesis of traditional and contemporary Japanese art, which draws on Japan's rich artistic traditions, norms and worldview, adapting all of this to a modern way of storytelling and artistic expression.

Novelty. Manga remains almost unexplored in the Ukrainian academic environment, despite its popularity and global cross-cultural influence. This work expands the understanding of manga, defining it as a unique genre that

combines Japanese centuries-old tradition and contemporary art, which deserves in-depth research in various aspects of culture, psychology, art history and media studies.

The practical significance. The purpose of the article is to emphasise the importance of manga among the contemporary art forms and to identify possible prospects for the development of this genre as an art form and mass culture. Researchers can make a significant contribution to understanding this dynamic and multifaceted medium.

Key words: manga, graphic art, Japanese culture, pop culture.

Надійшла до редакції 26.10.2023 р.

УДК 75.03:821.111

ОБРАЗ ЛЕДІ ГОДІВИ В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ

Гончарова Інна Іванівна – здобувачка групи 501 - ФОМ
Факультету філології, психології та педагогіки,
Національний університет
«Полтавська політехніка ім. Юрія Кондратюка», м. Полтава
<https://orcid.org/0009-0005-6055-2776>
inna.honcharova.19@gmail.com

Денисенко Володимир Вікторович – старший викладач кафедри
образотворчого мистецтва Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава
<https://orcid.org/0009-0006-5994-8770>
createceramic@gmail.com

Розглянуто феномен Леді Годіви у різних втіленнях художнього образу. Образ цього персонажу в образотворчому мистецтві є популярним мотивом, який багато разів зображувався в різних епохах та стилях. Він надовго залишився в мистецтві як символ відваги, відданості та визволення від соціальних обмежень. Її образ відображає важливі теми, серед яких справедливість і відповідальність лідера перед своїм народом, навчає нас підтримки та солідарності в складних ситуаціях, підкреслює, як одна постать може вплинути на колективну свідомість і надихнути інших діяти на користь загального добра. Образ Леді Годіви може інтерпретуватися по-різному в різних мистецьких творах і слугувати основою для різноманітних художніх виразів та символіки.

Ключові слова: образотворче мистецтво, образ, феномен.

Постановка проблеми. Образ Леді Годіви є відомим у мистецтві. Цій особистості присвячували вірші, видатні художники відтворювали її на своїх полотнах та гобеленах, створювали пам'ятники, їй присвячені кінострічки, її постать оспівували в піснях, легендарний Фреді Меркурі співав: *Don't Stop Me Now: «I'm a racing car passing by like Lady Godiva»*. Леді Годіва – є суттєвою фігурою в мистецтві. Історія про цю графиню була вперше записана латинською мовою двома ченцями в абатстві Сент-Олбанс. Монахи згадували, що почули про графиню від мандрівників. Що спонукало історію про цю жінку вийти за межі не лише Лондона, але й стати ключовою фігурою в мистецтві протягом 900 років? Цікаво поринути в легенду про Леді Годіву та дослідити її образ.

Аналіз останніх публікацій. Образ Леді Годіви можна прослідкувати в роботах відомого англійського письменника Ч. Діккенса, зокрема знаменитому романі «Історія двох Міст»; Леді Годіва стала героїнею уривка з поеми «Леді Годіва» (Lady Godiva) англійського поета А. Теннісона. «Burge, Z.E. Analysis of the minimalism movement in graphic design through chocolate packaging» – яка чітко розкриває яким чином цей образ не лише дійшов до наших часів, але й залишився актуальним у контексті сучасного мистецтва та бізнесу. Постать Леді Годіви втілена в багатьох творах мистецтва, зокрема в живописі та скульптурі.

Один із найвідоміших прикладів – це картина «Леді Годіва» від преподобного Джона Еверетта Міллея та картина Дж. Кольєра з однойменною назвою. Її образ також використаний у роботах режисерів у формі фільмів і театральних постановок. Одним із найвідоміших прикладів є фільм «Леді Годіва» (Lady Godiva) 1955 р., режисером якого був Артур Любін, а також у роботах таких режисерів, як Альфред Уоркер, Стівен Уітакер.

«Yilmaz M. An Analysis of Lady Godiva, from Myth to Brand» – дає феміністичне та культурне прочитання міфу про Леді Годіви, є переконливим вступом для ознайомлення з даною темою в контексті боротьби за права жінок.

«Taskaya, M. Objectification of the female body in mass media: product and brand fetishism» – робота розкриває перед нами проблему зображення жіночого тіла у мистецтві, масовій культурі та медіа, пояснює зацікавленість до нього митців та авторів.

ЗМІСТ

ВИТКАЛОВ С.В., ВИТКАЛОВ В.Г. НАУКОВА ТВОРЧІСТЬ У ДОБУ СУСПІЛЬНИХ КАТАКЛІЗМІВ : МОЛОДІЖНИЙ ДОСВІД	3
---	---

Розділ I. ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ І СПРОБА ЇХ НАУКОВОГО ОСМИСЛЕННЯ

ЧАБАК Л.А. ВИКЛИКИ ДЛЯ СФЕРИ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ ТА ВІЙНИ	5
ТКАЧУК Т. ПЛАТФОРМА МІНІСТЕРСТВА КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ «МИСТЕЦТВО ПІД ЧАС ВІЙНИ»	8
ВЛАСЮК О.П., КЛОЧУН А.П. КАТЕГОРІЯ СВОБОДИ У ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЯХ СУЧАСНИХ ДОСЛІДНИКІВ	12
ЗАХАРЧУК Д. С. ФІЛОСОФСЬКІ КОНЦЕПЦІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ І НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	17

Розділ II. ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ КУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ГОРІНА Л. ТРАНСКРИПЦІЯ М.Т. ЛИСЕНКОМ ВОКАЛЬНОГО ЦИКЛУ «СОНЕЧКО» Л. РЕВУЦЬКОГО В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ДОМРИСТІВ	21
ЄНЕНКОВА Н., ГОРІНА Л. КОМПОЗИТОРСЬКА ТВОРЧІСТЬ СВІТЛАНИ ГРИЦАЄНКО У МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДОМРИСТІВ	27
ТУРЧИН Г.П. СТОРІНКИ ПОДВИЖНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ МИТЦІВ ХХ СТОРІЧЧЯ З ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ	31
РОМАНЕНКО К. СИСТЕМА РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ІНІЦІАТИВИ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ КАФЕДРИ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ПОЛТАВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ В.Г. КОРОЛЕНКА	39
БАНИТ В.М. ОСОБЛИВОСТІ ТА СПЕЦИФІКА УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ, ЙОГО АКТУАЛЬНІСТЬ У КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ НАШОГО ЧАСУ	48
БАЛАБАН О. ВОЛОДИМИР ІВАСЮК У СПІВТВОРЧОСТІ З ІНШИМИ МИТЦЯМИ	55

Розділ III. ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ

СТАШУК О.А. АКАДЕМІЧНИЙ РИСУНОК В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ	59
ЧЕРНЮШОК О. РЕАЛІСТИЧНА ФОРМА ВІДТВОРЕННЯ У ЗНАКОВО-СИМВОЛІЧНІЙ СИСТЕМІ ТВОРУ ФЕДОРА КРИЧЕВСЬКОГО (ТРИПТИХ «ЖИТТЯ»)	64
БЛИЗНЮК Л.В., ЗІНЕНКО Т.М., МАТВІЙЧУК Н.В. МАНҐА ЯК СИНТЕЗ ТРАДИЦІЙНОГО І СУЧАСНОГО ЯПОНСЬКОГО МИСТЕЦТВА	68
ГОНЧАРОВА І.І., ДЕНИСЕНКО В.В. ОБРАЗ ЛЕДІ ГОДІВИ В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ	75
КИРИЛЮК Д. ФОРМОТВОРЧІ ІДЕЇ СОНІ ДЕЛОНЕ ЯК КВІНТЕСЕНЦІЯ ПОШУКІВ УКРАЇНСЬКОГО АВАНГАРДУ	79

Розділ IV. РЕЦЕНЗІЇ, ОГЛЯДИ, ПОВІДОМЛЕННЯ

<i>МІРЧУК В.Ю., ШАТРОВА М.Б.</i> ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ КУЛЬТУРИ У РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ	86
<i>СОРОКА В.В., ШАТРОВА М.Б.</i> НОВІ ФОРМИ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ КУЛЬТУРНИХ ІНСТИТУЦІЙ У РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ	92
<i>НАГОРНА З.В.</i> ФЕСТИВАЛЬ ЯК ФОРМА АКТИВНОГО ВІДПОЧИНКУ В КУЛЬТУРНІЙ ПРАКТИЦІ УКРАЇНИ: ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ	100
<i>НАМЧУК Л.С.</i> МИСТЕЦТВО У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ ТА ВІЙНИ	106